

Tema 2. Dispoziții generale privind contractul în Dreptul internațional și european al contractelor

- 1. Definiția contractului și alte definiții utilizate în Dreptul internațional și european al contractelor.**
- 2. Rolul *lex mercatoria* în reglementarea contractelor internaționale și transfrontaliere.**
- 3. Principiile ce guvernează Dreptul internațional și european al contractelor.**
- 4. Regulile de interpretare a contractelor în Dreptul internațional și european al contractelor.**

1. Definiția contractului și alte definiții utilizate în Dreptul internațional și european al contractelor.

În însuși titlul DCFR figurează termenul „Definiții”. În sensul DCFR „Definițiile” au funcția de sugestii pentru dezvoltarea unei terminologii juridice europene uniforme. Unele concepte deosebit de importante sunt definite în aceste scopuri încă de la început, în Cartea I. Pentru alți termeni definiți, DCFR conține o Anexă, care include lista de terminologie utilizată în DCFR.

Definiții găsim și în alte instrumente: Principiile UNIDROIT, CESL, etc.

Definiția de ”contract” o găsim în art. II.-1:101 alin. (1) DCFR : ”*Un contract este un acord care are ca scop crearea unei relații obligatorii din punct de vedere juridic sau producerea unui alt efect juridic. Este un act bilateral sau multilateral.*”

Termenul „contract” este utilizat în textele europene și internaționale actuale în cel puțin trei sensuri diferite. În primul rând, termenul este utilizat în sensul dat aici de „acord”. În al doilea rând, este folosit pentru a indica un raport juridic care decurge dintr-un contract în sensul de acord. De exemplu, atunci când se spune că un contract poate fi reziliat într-un anumit mod, aceasta înseamnă, în general, că raportul juridic care decurge din acel contract poate fi reziliat în acel mod. În al treilea rând, cuvântul este folosit pentru a indica un document în care sunt stabiliți termenii unui contract, în sensul de „acord”. Cu toate acestea, o analiză a textelor juridice relevante ale UE și internaționale arată că sensul de „acord” dat aici este, de departe, sensul predominant în care termenul este utilizat în prezent.

Definiția din articol acoperă nu numai un acord menit să creeze drepturi și obligații, ci și un acord menit să aibă alte efecte juridice. De exemplu, un acord care modifică termenii unui contract aplicabil sau care reziliază un raport juridic existent între părți s-ar încadra el însuși în această definiție.

O definiție înrudită cu cea de „contract” este definiția de „act juridic”. Art. II.-1:101 alin. (2) DCFR : *„Un act juridic este o declarație sau un acord, expres sau care rezultă implicit dintr-un comportament, care are scopul de a produce un efect juridic ca atare. El poate fi unilateral, bilateral sau multilateral.”*

Acesta acoperă nu doar contractele, ci și numeroase declarații care sunt destinate să aibă efecte juridice – inclusiv oferte unilaterale, acceptări, promisiuni sau angajamente menite să fie obligatorii fără acceptare; acordări unilaterale de autoritate de a acționa ca agent; acte unilaterale de consimțământ sau permisiune; acte unilaterale de ratificare sau acceptare; acte unilaterale de retragere, revocare, anulare sau stingere; și acte unilaterale de acordare, transfer sau retragere a unor drepturi.

Contracte mixte.

Art. II.-1:107: (1) DCFR dispune: *În sensul prezentei secțiuni, un contract mixt este unul în care:*

(a) elementele se încadrează în două sau mai multe dintre categoriile de contracte reglementate în mod special în aceste reguli, (contract numit -n.n.)

(b) sau un element se încadrează într-o astfel de categorie, iar altul în categoria contractelor guvernate exclusiv de regulile aplicabile contractelor în general.

(2) Atunci când un contract este mixt, cu excepția cazului în care acest lucru contravine naturii și scopurilor sale, regulile aplicabile fiecărei categorii relevante se aplică, cu toate adaptările corespunzătoare, elementului corespunzător al contractului și drepturilor și obligațiilor care decurg din acesta.

Art. 995 C. Civ. RM – ”Contractul complex” - reproduce prevederile DCFR.

Alineatul (1) definește noțiunea de ”contract mixt”. Alineatul (2) este destinat să abordeze cazurile în care cele două aspecte ar fi putut fi tratate la fel de bine în contracte separate, dar părțile aleg să le abordeze într-un singur contract. De exemplu, în cazul în care, într-un contract, una dintre părți este obligată să vândă o mașină și apoi să ofere instruire cu privire la modul de utilizare

a acesteia, regulile referitoare la vânzare se aplică părții din contract referitoare la vânzare, iar regulile referitoare la servicii se aplică părții din contract referitoare la instruire.

Art. IV.A. – 1:202: DCFR definește noțiunea de **contract de „vânzare de bunuri mobile corporale ”**: *este un contract prin care o parte, vânzătorul, se angajează față de o altă parte, cumpărătorul, să transfere, fie imediat la încheierea contractului, fie ulterior, proprietatea bunurilor mobile corporabile către cumpărător sau către o terță parte, iar cumpărătorul se angajează să plătească prețul.*

Conceptele de „consumator” și „profesionist” sunt utilizate în DCFR cât și în CESL.

În DCFR, un „consumator” înseamnă orice persoană fizică care acționează în principal în scopuri care nu au legătură cu comerțul, afacerea sau profesia sa.

Prin urmare, abordarea aleasă aici este aceea că tranzacția trebuie considerată o tranzacție de consumator dacă persoana fizică a acționat în principal în afara sferei comerțului, afacerii sau profesiei sale.

Ilustrația 1

A cumpără un iaht de la un comerciant profesionist de ambarcațiuni dintr-un port de agrement. Scopul său este de a utiliza iahtul pentru majoritatea weekendurilor și cel puțin trei săptămâni în timpul vacanțelor de vară cu familia și prietenii săi. Cu toate acestea, va permite, de asemenea, oamenilor să închirieze iahtul pentru câteva săptămâni în fiecare an pentru a-i ajuta să finanțeze achiziția. El estimează că va folosi iahtul în scopuri personale aproximativ 80% din timp. Deoarece acționează în principal în afara sferei sale profesionale, se vor aplica regulile care guvernează contractele de vânzare-cumpărare cu consumatorii.

Ilustrația 2

B cumpără un laptop de la un magazin de calculatoare. Scopul său este de a-l utiliza în profesia sa de consultant în inginerie. Totuși, va folosi computerul și pentru a citi ziare pe internet, a-și verifica e-mailurile private, a asculta muzică și a viziona filme în timp ce face naveta. El estimează că va folosi computerul în scopuri personale aproximativ 20% din timp. Întrucât nu acționează în principal în afara capacității sale profesionale, regulile care guvernează contractele de vânzare cu consumatorii nu se vor aplica.

Termenul „profesionist” se referă la orice persoană fizică sau juridică, indiferent de natura sa publică sau privată, care acționează în scopuri legate de activitatea comercială pe care o

desfășoară în nume propriu, de munca sau de profesia sa, chiar dacă această persoană nu intenționează să obțină profit din această activitate.

CESL (Legislația Comună Europeană a Vânzării) : conține noțiunea de ”contract de vânzare” aplicabilă contractelor încheiate cu consumatorii; aceste înseamnă *orice contract în temeiul căruia vânzătorul transferă sau se angajează să transfere unui consumator proprietatea asupra unor bunuri, iar consumatorul plătește sau se angajează să plătească prețul acestora.* CESL conține și o serie de definiții conexe:

1. „consumator” înseamnă orice persoană fizică care, în legătură cu contractele reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității comerciale, industriale, artizanale sau profesionale a persoanei respective;
2. „vânzător” înseamnă orice persoană fizică sau juridică, indiferent dacă este publică sau privată, care, în legătură cu contractele reglementate de prezenta directivă, acționează, inclusiv prin intermediul unei alte persoane care acționează în numele respectivei persoane fizice sau juridice sau în contul acesteia, în scopuri ce țin de activitatea comercială, industrială, artizanală sau profesională a persoanei respective;
3. „producător” înseamnă fabricantul bunurilor, importatorul bunurilor în Uniune sau orice persoană care se prezintă ca fiind fabricantul sau importatorul, aplicându-și denumirea, marca sau alt semn distinctiv pe bunurile în cauză;
4. „bunuri” înseamnă:
 - (a) orice obiect corporal mobil; apa, gazul și energia electrică trebuie considerate „bunuri” în sensul prezentei directive atunci când sunt puse în vânzare în volum limitat sau în cantitate fixă;
 - (b) orice obiect corporal mobil care încorporează un conținut digital sau un serviciu digital sau este interconectat cu acestea, astfel încât, în absența respectivului conținut digital sau serviciu digital, bunul nu și-ar putea îndeplini funcțiile („bunuri cu elemente digitale”);
5. „conținut digital” înseamnă date produse și furnizate în format digital;
6. „serviciu digital” înseamnă:
 - (a) un serviciu care permite consumatorului crearea, prelucrarea, stocarea sau accesarea datelor în format digital; sau
 - (b) un serviciu care permite schimbul de date în format digital încărcate sau create de consumator sau de alți utilizatori ai serviciului respectiv, sau orice altă interacțiune cu aceste date.

O serie de definiții găsim în Principiile UNIDROIT. Potrivit art.1.1, în sensul acestor Principii:

- termenul „tribunal” se aplică tribunalului arbitral;
- în cazul în care o parte are mai multe sedii de afaceri, „sediul de afaceri” relevant este cel care are cea mai strânsă relație cu contractul și executarea acestuia, ținând cont de circumstanțele cunoscute de părți sau avute în vedere de acestea în orice moment anterior sau la momentul încheierii contractului;
- „contract pe termen lung” înseamnă un contract a cărui executare se extinde în timp și care implică, de obicei, în grade diferite, o complexitate a tranzacției și o relație continuă între părți;
- termenul „debitor” înseamnă partea care este obligată să execute obligația, iar termenul „creditor” înseamnă partea care poate pretinde executarea;
- termenul „scris” înseamnă orice mijloc de comunicare care permite păstrarea informațiilor conținute în acesta și care este susceptibil să lase o înregistrare materială.

3. Rolul lex mercatoria în reglementarea contractelor internaționale și transfrontaliere.

Uzanțele comerciale internaționale sunt niște practici utilizate în comerțul internațional care datorită aplicării lor îndelungate de către părțile contractante, capătă valența de reguli de conduită. Instrumentele internaționale, legislațiile naționale, jurisprudența internațională și doctrina comparată fac în abundență referințe la uzanțele comerciale, sub o denumire sau alta (lex mercatoria, principii generale ale dreptului comercial internațional, reguli transnaționale, jurisprudența arbitrală internațională, etc.), ca izvor de drept, chiar dacă uneori calitatea de sursă de reglementare juridică a uzanțelor este contestată.

În reglementările internațional deseori se fac referințe la uzanțele comerciale, ca lege aplicabilă contractelor comerciale internaționale, inclusiv în procedura arbitrală de soluționare a litigiilor (art.7 și 9 din Convenția de la Viena asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri, 1980; art.7 din Convenția europeană privind arbitrajul comercial internațional, Geneva, 1961; art.2A și 28 alin.4 din Legea-tip UNCITRAL privind arbitrajul comercial internațional etc.).

Există trei abordări principale vis-a-vis de noțiunea dată. Una din abordări este împărtășită de adversarii aceste categorii, care neagă existența *lex mercatoria* ca izvor de reglementare juridică (chiar dacă

este dificil de negat acest lucru, dat fiind faptul că legislațiile naționale, instrumentele de drept uniform și jurisprudența se referă destul de frecvent la *lex mercatoria*). În cadrul unei alte abordări *lex mercatoria* este privită ca o culegere de reguli bazate pe uzanțele comerțului internațional. Aplicarea acestor reguli rezidă în principiul autonomiei părților în alegerea legii aplicabile raporturilor lor și forța juridică acestor reguli se reduce la cea a unei clauze contractuale, întemeiate pe acordul de voință, expres sau tacit, al părților. Cea de a treia abordare califică *lex mercatoria* ca o ordine juridică intermediară în plan național și internațional. Acest concept reiese din pluralismul juridic; există drept în afara dreptului statal/interstatal (de exemplu, dreptul transnațional sportiv, dreptul canonic). *Lex mercatoria* depinde de cele două ordini juridice (națională și internațională), dar se bucură de o anumită autonomie.

În doctrină se face deosebire între Lex Mercatoria Veche și Lex Mercatoria Nouă.

Regulile principale referitoare la contracte au apărut succesiv în peisajul juridic: mai întâi, *Lex mercatoria* generată de judecătorii și arbitrii litigiilor rezultate din contractele internaționale; apoi au fost codificate în operele doctrinare: Principiile Unidroit pentru contractele comerciale internaționale, Principiile dreptului european al contractelor ale așa-numitei Comisiei Lando și Codul european al contractelor al Academiei Privatiștilor Europeni.

De la bun început, ilustrul judecător englez, Lordul Mustill, a întocmit o listă de reguli ce guvernează contractele (Journal du droit international, 1989, p. 324 s.), care sunt practic toate acceptate atât în dreptul continental, cât și în *common law*, având în vedere că autorul este de formație anglo-saxonă, și prin urmare, sunt larg răspândite în întreaga lume. Iată cele mai relevante reguli din această listă:

- contractele trebuie, *prima facie*, să fie executate conform prevederilor lor: *pacta sunt servanda*;
- principiul „*pacta sunt servanda*” este limitat, în ceea ce privește anumite contracte pe termen lung, de o excepție similară maximei „*rebus sic santibus*”;
- acesta trebuie să fie limitat și de conceptul de abuz de drept și de regula conform căreia contractele și clauzele de natură leonină nu trebuie executate;
- teoria „*culpa in contrahendo*”;
- obligația de a executa contractul cu bună-credință;
- o parte are dreptul să se considere liberată de obligațiile sale atunci când cealaltă parte și-a încălcat propriile obligații, dar numai dacă această încălcare este substanțială;

- niciuna dintre părți nu poate fi autorizată să provoace, prin acțiunile sale, neîndeplinirea condiției suspensive care afectează propriile obligații;
- o instanță nu este ținută de calificarea dată contractului de către părți;
- daunele-interese pentru încălcarea contractului sunt limitate la consecințele previzibile ale încălcării;
- o parte contractantă care a suferit daune ca urmare a încălcării contractului trebuie să ia măsuri rezonabile pentru a-și atenua pierderile;
- fiecare parte trebuie să acționeze cu diligență și eficiență pentru a-și proteja propriile interese.

Aceste reguli au fost preluate de instrumentele de drept uniform cu caracter opțional, apărute ca rezultat al codificării doctrinei a *lex mercatoria* efectuată de grupurile de lucru despre care s-a relatat anterior, dar și de instrumentele cu caracter obligatoriu, cum ar fi CVIM.

2. Principiile ce guvernează Dreptul internațional și european al contractelor.

La baza Dreptului Internațional și European al Contractelor stau patru principii: ale libertății, securității, justiției și eficienței.

Libertatea contractuală

Ca regulă generală, persoanele fizice și juridice trebuie să fie libere să decidă dacă încheie sau nu un contract și cu cine. De asemenea, trebuie să rămână libere să accepte termenii contractului. În teorie, părțile trebuie să fie libere să modifice oricând termenii contractului lor sau să încheie relația contractuală. Singurul punct problematic este că acordul nu ar trebui, în mod normal, să impună costuri terților (efect extern). Acesta este motivul pentru care, în majoritatea sistemelor, anumite contracte care pot avea efecte negative asupra terților sunt nule din motive de ordine publică.

Acorduri care dăunează terților și societății în ansamblu. Deși un contract este încheiat liber între două părți în condiții de egalitate, acesta poate fi declarat nul dacă acesta (sau, de cele mai multe ori, îndeplinirea obligațiilor care decurg din acesta) are un efect prejudiciabil grav asupra terților sau asupra societății. Astfel, în acest sens, acordurile care sunt ilegale sau contrare ordinii publice sunt considerate nule (în contextul Uniunii Europene, exemplul comun îl reprezintă contractele care încalcă articolele privind concurența conținute în Tratat).

Vicii de consimțământ. Dreptul contractual clasic recunoaște însuși că poate fi injust să se pună în aplicare un contract în care o parte este mai slabă decât cealaltă, cel mai adesea pentru că, atunci când și-a exprimat consimțământul, partea în cauză nu a fost liberă sau a fost prost informată. Un contract încheiat, de exemplu, din cauza unei erori sau prin dol, sau care a fost rezultatul violenței sau al leziunii, poate fi anulat de partea vătămată. Aceste cazuri de nulitate contractuală se bazează adesea pe principiul justiției, dar sunt implementate și pentru a asigura că libertatea contractuală este reală.

Securitatea contractuală

Elementele principale ale securității contractuale sunt:

(1) *Principiul forței obligatorii a contractelor* (exprimat în latină prin adagiul „pacta sunt servanda”) era în mod normal limitat doar atunci când, independent de voința fiecăreia dintre părți, executarea obligațiilor contractuale devenea imposibilă din motive imprevizibile. (care poate fi pusă sub semnul întrebării în cazul unei schimbări a circumstanțelor care ar afecta grav utilitatea contractului pentru una dintre părți). Însă o dezvoltare mai modernă este dreptul de retragere oferit consumatorilor în anumite cazuri. Motivele acestei excepții de la forța obligatorie pot varia în funcție de situație. Un exemplu este dreptul de a se retracta dintr-un contract negociat în afara spațiilor comerciale. În astfel de circumstanțe, consumatorul poate fi luat prin surprindere sau poate fi mai puțin atent decât ar fi fost în interiorul magazinului.

(2) *principiul loialității contractuale*, adică obligația de a se comporta în conformitate cu *principiul bunei-credințe*; *de a coopera* atunci când este necesar pentru executarea corespunzătoare a obligațiilor contractuale (regula stabilită de DCFR este aceea că, debitorul și creditorul sunt obligați să coopereze unul cu celălalt, în momentul și în măsura în care se poate aștepta în mod rezonabil, pentru buna executare a obligațiilor contractuale ale debitorului.); de a nu acționa într-un mod care contrazice conduita anterioară sau declarațiile în care cealaltă parte și-a pus încrederea - *estoppel*;

(3) *dreptul la executare*, adică dreptul de a solicita executarea silită a obligațiilor contractuale, așa cum este prevăzut în contract. Pe lângă dreptul de a solicita executarea în formă silită DCFR, ca și Principiile UNIDROIT prevăd o gamă largă mijloace suplimentare care protejează creditorul unei obligații contractuale: suspendarea executării, rezilierea, reducerea prețului și daune-interese. Un creditor confruntat cu o încălcare nejustificată a contractului are, în mod normal, dreptul de a exercita oricare dintre aceste mijloace și poate recurge la mai multe din

ele, cu condiția ca acestea să nu fie incompatibile. Atunci când debitorul este scutit de îndeplinirea obligațiilor sale din cauza imposibilității, creditorul nu poate solicita executarea silită sau daune-interese, dar poate exercita în continuare celelalte mijloace.

(4) *Principiul „favor contractus”*; atunci când contractul este supus interpretării sau când validitatea sau executarea sa este amenințată, eficacitatea contractului trebuie să fie preferată dacă desființarea sa ar prejudicia interesele legitime ale uneia dintre părțile contractante. În mod similar, posibilitatea debitorului de a corecta o executare care se dovedește a fi neconformă poate fi considerată favorabilă menținerii relației contractuale, în sensul că permite evitarea punerii în aplicare a unei măsuri reparatorii precum rezilierea.

Justiția (echitatea)

Conform DCFR, ca și a altor instrumente de uniformizare, respectarea principiului justiției include asigurarea unui tratament echitabil al persoanelor; interdicția de a profita de propriul comportament nelegitim, necinstit sau nerezonabil; interdicția de a profita de slăbiciunile, poziția dezavantajată sau vulnerabilitatea altora.

Tratament echitabil. Ideea de egalitate a părților în fața legii este o idee implicită care stă la baza majorității regulilor privind contractele și obligațiile contractuale. Există o excepție importantă de la acest principiu al egalității de tratament: există anumite situații în care profesioniștii și consumatorii nu sunt tratați în mod egal.

În principiu, părțile sunt așteptate în mod rezonabil să acționeze în conformitate cu **buna-credință și echitatea**. De exemplu, o parte angajată în negocieri are obligația de a negocia în conformitate cu aceste două principii și este răspunzătoare pentru orice daune cauzate de încălcarea acestei obligații. La fel, fiecare parte este obligată să acționeze în conformitate cu cerințele bunei-credințe atunci când îndeplinește o obligație, exercită un drept la executare, se folosește un mijloc juridic pentru a sancționa sau a se apăra împotriva neexecutării sau exercită un drept de a rezilia o obligație sau o relație contractuală.

Eficiența

Reducerea formalităților și procedurilor. În dreptul internațional și european al contractelor modern, restricțiile procedurale și formale reduse la minimum. De exemplu, în general, nici înscrisul, nici nicio altă formă nu sunt necesare pentru formarea unui contract sau a oricărui alt act juridic. Reducerea la minimum a etapelor procedurale uneori inutile este o altă manifestare a principiului eficacității. Astfel, contractele supuse rezilierii pot deveni nule prin

simplă notificare, fără a fi nevoie de o procedură specifică. Regulile privind despăgubirea pot fi, de asemenea, considerate a fi bazate pe principiul eficienței. În cadrul DCFR, despăgubirea nu necesită în mod obligator, proceduri în fața instanțelor, ci poate fi, de asemenea, realizată prin simplă notificare.

Eficiență pentru probleme publice mai largi.

Obligații de informare. Normele privind obligațiile de informare au o valoare puternică de utilitate publică. Suprapunerea acestor reguli cu principiul libertății contractuale poate fi justificată pe motivul că aceasta protejează bunăstarea economică, dacă există motive să se creadă că, din cauza fluctuațiilor pieței (cum ar fi cele create de inegalitățile informaționale), acordul nu este eficient în întregime. De exemplu, normele de protecție a consumatorilor pot fi considerate nu numai ca o protecție generală pentru părțile mai slabe, ci și ca fiind favorabile bunăstării generale, în sensul că pot încuraja concurența și, prin urmare, pot contribui la o mai bună funcționare a piețelor. Acest lucru este valabil în special pentru obligația de a furniza informații, unde lipsa informațiilor pe care le experimentează un consumator fie cu privire la caracteristicile bunurilor vândute, fie cu privire la clauzele contractuale poate duce la anumite forme de incertitudine pe piețe.

4. Regulile de interpretare a contractelor în Dreptul internațional și european al contractelor.

Interpretarea este dominată de *principiul bunei-credințe*. Această prevedere este o continuare logică a regulilor generale al dreptului contractelor, potrivit cărora participanții la raporturile obligaționale „trebuie să își exercite drepturile și să își execute obligațiile cu bună-credință”; debitorul și creditorul unei obligații „trebuie să se comporte cu bună-credință și diligență la momentul nașterii, pe durata existenței, la momentul executării și stingerii obligației”. Interpretarea contractului trebuie să asigure ca ceea ce s-a convenit să se execute întocmai, în mod onest, loial, fără dol sau fraudă. De rând cu sistemele naționale de drept, instrumentele de drept uniform deopotrivă acordă o atenție deosebită principiului respectării bunei-credințe în comerțul internațional; acest principiu este consacrat în art.7 alin.1 al Convenției de la Viena și în art.1.7 al Principiilor UNIDROIT.

Prioritatea voinței reale a părților. Interpretarea contractului se face după intenția comună a părților, fără a se limita la sensul literal al termenilor utilizați (art.8 alin.2 al Convenției de la Viena și art.4.1 al Principiilor UNIDROIT. Aceasta înseamnă că interpretarea trebuie să se facă pornindu-

se de la voința reală a părților și nu de la cuvintele în care acest acord a fost exprimat. Însă, prioritatea voinței reale a părților nu înlătură importanța declarației de voință. Se prezumă, până la proba contrară, că voința declarată în contract reflectă voința reală a contractanților. Sarcina de a dovedi că voința reală nu corespunde cu voința declarată revine părții interesate. Proba în cauză se face prin orice mijloace de dovadă.

Dacă părțile au folosit termeni nepotrivii fie pentru a califica însuși contractul, fie pentru a determina unele clauze ale acestuia, instanța de judecată poate înlătura titlul dat contractului de către părți, atribuindu-i calificarea și efectele pe care le indică voința reală a părților stabilită prin interpretare.

Stabilirea voinței reale a părților se face luându-se în considerație toți factorii care influențează interpretarea contractului: natura și scopul lui, circumstanțele în care a fost încheiat, negocierile preliminare, interpretarea care este dată acestuia de către părți sau care poate fi dedusă din comportamentul lor de până la și după încheierea contractului, practicile stabilite între părți, înțelesul acordat în mod obișnuit clauzelor și expresiilor în ramura comercială vizată, precum și uzanțele (art.8 alin.3 al Convenției de la Viena și art.4.3 al Principiilor UNIDROIT).

Dacă nu poate fi stabilită intenția părților, contractul va fi interpretat conform înțelesului dat acestuia de orice persoană rezonabilă din aceeași categorie ca și părțile, în circumstanțe identice (art.8 alin.2 al Convenției de la Viena și art.4.1 alin.2 al Principiilor UNIDROIT).

c) *Efectele nestipulate (implicite)*. Interpretarea contractului se face pornindu-se de la considerația că acesta produce nu numai efecte stipulate expres de părți, dar și efecte care, conform naturii contractului, rezultă din lege, din uzanțe sau din principiul echității. În general, dacă părțile au omis să includă în contract careva clauze obișnuite, acestea pot fi prezumate ca fiind avute în vedere în mod tacit de către părți. Vom menționa că Principiile UNIDROIT adoptă următoarea regulă de interpretare a clauzelor omise într-un contract: „Atunci când părțile contractante nu au convenit în privința unei prevederi importante pentru determinarea drepturilor și obligațiilor lor, lipsa poate fi suplinită printr-o clauză asemănătoare. Pentru a se determina ceea ce reprezintă o clauză asemănătoare trebuie avute în vedere, printre alți factori, următoarele: (a) intenția părților; (b) natura și scopul contractului; (c) buna-credință și negocierea corectă; (d) ceea ce este rezonabil” (art. 4.8).

De asemenea, dacă părțile nu au prevăzut anumite clauze pe care trebuie să le includă un contract de acest gen, se prezumă că ele au înțeles să se supună aplicării normelor supletive ale legii care reglementează materia în cauză. Referitor la normele legale în cauză, s-a estimat că ele

sunt expresia voinței probabile a părților care vin să „suplinească” voința lor reală în cazul tăcerii lor. Aceste dispoziții pot fi înlăturate printr-o clauză contrară, dar, în cazul tăcerii, ele se vor aplica în mod necesar. Traducând mai curând concepția legiuitorului decât cea a părților, care deseori nu se gândesc la chestiunea în cauză, aceste dispoziții vin să completeze contractul.¹

d) *Interpretarea coordonată (sistematică) a clauzelor*. Clauzele oricărui contract alcătuiesc un întreg. De aceea, clauzele și expresiile utilizate de părți nu trebuie să fie privite izolat, ci făcând parte integrantă din contextul general. Toate clauzele contractului se interpretează unele prin altele, dându-se fiecăreia înțelesul ce rezultă din contractul întreg. Numai așa este posibilă determinarea voinței reale a părților. În acest sens Principiile UNIDROIT dispun că „clauzele și expresiile vor fi interpretate prin raportare la întregul contract sau declarația în care apar” (art.4.4).

e) *Interpretarea utilă*. Clauzele contractului se interpretează în sensul în care pot produce efecte, dar nu în sensul în care nu ar produce nici un efect (4.5 al Principiilor UNIDROIT). S-a relevat că orice contract reprezintă un efort uman și o utilitate socială, care au prețul lor și merită a fi, în măsura posibilității, salvagardate.

f) *Interpretarea contractului în folosul părții defavorizate*. Art.4.6 al Principiilor UNIDROIT consacră regula „*contra proferentem*”: „În caz de neclaritate, clauzele unui contract se interpretează, de preferință, împotriva părții care le-a propus”. La fel, o altă regulă, potrivit căreia contractul se interpretează în favoarea celui ce se obligă „*in dubio pro reo (debitori)*”, este aplicată constant în practica arbitrală de comerț internațional.² Această regulă, are menirea de a proteja partea mai slabă a contractului: în caz de dubiu, contractul se interpretează în favoarea celui care a contractat obligația și în defavoarea celui care a stipulat-o. În toate cazurile, contractul se interpretează în favoarea aderentului sau a consumatorului.

h) *Interpretarea termenilor polisemantici*. Când un termen utilizat în contract poate primi două înțelesuri, ambele susceptibile de a produce efecte, el se interpretează în înțelesul care se potrivește mai mult naturii contractului.

i) *Discrepanțe lingvistice*. Interpretarea contractelor comerciale internaționale prezintă o dificultate sporită față de contactele interne și datorită faptului că, în numeroase cazuri, aceste contracte sunt redactate într-o limbă străină, apoi sunt traduse în altă limbă, ceea ce ridică probleme specifice de interpretare a termenilor utilizați. Pentru situațiile de acest gen Principiile UNIDROIT

¹ A.Benabent. *Op. cit.*, p.187.

² D.-A. Sitaru. *Dreptul comerțului internațional*, p.677.

prevăd regula potrivit căreia „atunci când un contract este redactat în două sau mai multe versiuni de limbă care au forță egală, se va prefera, în caz de discrepanță între versiuni, interpretarea conformă versiunii în care a fost redactat inițial contractul” (art.4.7).